

MISIE

BOLÍVIA

4

2018

Monseñor
ANTONIO

EL VACERO

Indiánsky jazyk
Chiquitos

174

KILOMETROV

Pastorácia
RODÍN

PLAVČÍK
V PRÍSTAVE

PRIATELIA

„Tvoj sluha pôjde a bude bojovať“, povedal Dávid Šaulovi, keď sa mal postaviť pred Goliáša. Ten mu odvetil: „Chod' a Pán nech je s tebou!“ Potom ho vyzbrojil. Dal mu svoj meč, kovovú prilbu a obliekol ho do panciera. Dávid však nebol navyknutý. Nevládal tak ani chodiť a preto Šaulovu výzbroj odmietol. Boj vyhral, pretože sa spoliehal na Pána (Porov. 1Sam 17, 37-39).

Misia je kladná odpoveď na Božie volanie, ktoré je jedinečné a šité na mieru pre každého. Misionárom sa stáva človek vo chvíli, keď si na cestu nechce brať veľa vecí (Porov. Mt 10, 10). Stačí mu Božia milosť. Nech je pre Vás nové číslo časopisu pozvaním kladne odpovedať na misiu šitú pre Vás.

Ján Piatak, misionár

Monseñor ANTONIO

Apoštolský Vikariát Nuflo de Chávez v Bolívii má svojho biskupa. Je ním františkán, monseñor Antonio Bonifacio Reimann Panic, ktorý pochádza z Poľska zo Šľaska. Ďakujem mu, že napriek svojim početným povinnostiam bol ochotný nájsť si čas a poskytol rozhovor pre Vás, čitateľov misijného časopisu.

Monseñor, ako sa rodilo Vaše povolanie ku kňazstvu a misiám?

Povolanie do kňazstva je dar Boží. My na to len odpovedáme. Boh ma volal cez rodinu. Pamätám si, ako nás mama každý večer upozorňovala, aby sme skončili práce načas a šli do kostola na svätú omšu. Videl som na nej, že Boha kladie na prvé miesto a životu s ním sa podriaďuje všetko. Viedlo ma to k hlbokému zamysleniu nad zmyslom mojej existencie.

Druhým momentom bol príklad kňaza, ktorý pôsobil v našej farnosti štyridsať rokov. Veľký dôraz dával na spev v chóre, počas svätej omše. Moje priblíženie sa k Bohu a povolanie rástlo počas mladosti cez oslavu Boha spevom. Keď som prechádzal lesom, spieval som si piesne, ktoré som sa naučil v kostole a premýšľal. Postupne sa rozvíjala moja cesta ku kňazstvu. Veľkou udalosťou bolo aj stretnutie s misionárom, ktorý nám premietal obrázky z misií.

Pamätám si na moment, ako som oznámil nášmu kňazovi môj úmysel vstúpiť do seminára. Modlil sa práve breviár. Opýtal sa ma, čo ma vedie k tomu, že sa chcem prihlásiť k verbistom a nie do diecézneho seminára. Odpovedal som mu, že chcem byť misionárom a nechcem byť celý život len na jednom mieste.

Vydal som sa hľadať verbistov, ale v tom čase sa mi nepodarilo nájsť ich a stretnúť sa. Mama mi na to povedala. „Načo tak ďaleko, k verbistom? Veď bližšie sú františkáni.“ Tak som vstúpil

do formácie k františkánom. Teraz vidím, že celá Cirkev je misijná. Aj vo Vikariáte máme momentálne diecéznych kňazov - fidei donum - prepožičaných na misie. Spolu sú štyria františkáni a devätnásť diecéznych kňazov.

Čo charakterizuje Vašu biskupskú službu?

Biskupskú vysviacku som prijal 1. decembra 2001. Na mojom biskupskom erbe je vyobrazená loďka, sieť a nápis zatiahni na hĺbinu. Nechal som sa inšpirovať dokumentom Jána Pavla II., Novo Millenio Ineunte, ktorý vyšiel v tom čase. Hovoril v ňom o Božej priazni k nám a potrebe zaniest Božie slovo ľuďom. Vždy ide o to, aby sme mali vzťah s Bohom a potom môžeme robiť veľké veci.

V čom je špecifické územie vikariátu a ako sa líši od diecézy?

Vikariát je časť Cirkvi, v ktorej vzniká, tvorí sa spoločenstvo veriacich. K tomu je potrebná evanjelizácia, svedectvo, obeta a služba. Všetci sme povolaní od krstu k evanjelizácii a vytvoreniu spoločenstva s Bohom a ľuďmi v Cirkvi. Vo Vikariáte je veľa ľudí. Sú však zatiaľ upriamení na prirodzené starosti o deti, školu a prácu. Je málo zaangažovaných do služby o nadprirodzené hodnoty. Hoci sa pomaly rodia povolania, kňazov a rehoľníkov je málo. Cirkev je tu mladá.

Vikariát sa rozprestiera na ploche 90 000 km². Podľa kultúry ľudí ho delíme na tri dekanáty: Chiquitania, Guarayos a Územia nížin. V Chiquitanii sa pracuje tristo rokov na evanjelizácii. Jezuiti začali zhromažďovať indiánov, ktorých chceli mnohí vykorisťovať, do redukcií a tak ich chrániť.

V Guarayos od roku 1825 sa misie šíрили vďaka františkánom,

ktorí prišli na prosbu biskupa zo Santa Cruz. Na Území nížin sa pracuje ostatných päťdesiat rokov. Je to najťažší terén na misie pre zmiešané kultúry.

Ako dlho pôsobíte na misiách? Ako sa rodili misie keď ste začínali evanjelizáciu?

Na misiách v Bolívii pôsobím tridsaťpäť rokov. Začínal som na Území nížin vo farnosti El Fortín. Dnes je farnosť rozdelená na päť menších farností. Do komunít sme chodievali dvaja, kňaz a katechéta. Hlavne v období dažďov sme sa premiestňovali na koňoch. Výjazd trval jeden až dva týždne. Ľudí sme pripravovali na

prijatie sviatostí, modlili sa s nimi ruženec a učili ich spievať piesne.

Tento model bol vlastne rozvinutím toho, čo začali jezuiti. Konkrétne v Concepción boli iba dvaja jezuiti, ktorí vyškolovali katechetov a posielali ich do komunít pred sebou, aby pripravili ľudí na prijatie sviatostí. Domorodí katechéti boli prvými hlásateľmi v indiánskych kmeňoch, ktorí nie raz zaplatili za ohlasovanie evanjelia svojím životom.

To sú svedectvá, o ktorých sa nehovorí, vie sa o nich málo. Ale práve vďaka nim máme na čo nadviazať. Indiánski katechéti boli nakoniec úspešní, pretože vedeli vniesť evanjelium do svojej kultúry. Kultúra je ako auto, ktorým sa dostaneme k ľuďom. No kultúra nie je koncom, ale nástrojom.

Aké sú Vaše túžby pre misie?

Ak nám chýbajú kňazi, rehoľné sestry a laickí misionári, je to znak toho, že rodina nie je v poriadku. Preto premýšľam o tom, ako čo najviac pomáhať rodinám. Treba sa nám vrátiť k rodine. Aj Boh nás zachránil cez rodinu. Vzor máme v rodine z Nazareta. Ježiš rástol aj učil sa v rodine. Potom zanechal malú rodinu, aby mohla povstať väčšia komunita, Cirkev.

Veľmi ma oslovuje Zmŕtvychvstalý Ježiš, ktorý sa približuje k Emauzským učeníkom a „stráca s nimi čas“, s jednými z prvých členov veľkej rodiny. Aj my potrebujeme „stratiť čas“ pre rodinu. Byť s nimi, opýtať sa ich, ako žijú, čo potrebujú. Potrebujeme tvoriť spoločenstvá rodín, ktoré spoznajú, že Božie slovo je naozaj živé a pomáha nám. Dnes nebýva veľa rodín účastných na svätej omši. Ak my budeme s nimi lámať ich chlieb, aj oni prídu na svätú omšu a povedia ako Emauzskí učeníci: „Ostaň s nami, neodchádzaj.“

Ľudia tu na misiách v prvom rade neočakávajú veľké kázania, ale ľudskú blízkosť. Navzájom sa potrebujeme. My potrebujeme ich a oni potrebujú nás. Vidieť to pri rozlúčkach, keď sa nás pýtajú, kedy prídeme znova odslužiť

svätú omšu. Ak sú rodičia s deťmi, cítia sa všetci dobre.

26. júna 2018 ste sa osobne stretli s otcom biskupom Štefanom Sečkom. Mohli by ste niečo povedať z tejto návštevy?

Ďakujem Bohu za to stretnutie. Zo strany otca biskupa i ďalších prítomných kňazov som videl veľký záujem o misie a túžbu ďalej spolupracovať. Otec biskup Štefan spomenul, že ak by chcel ďalší kňaz z diecézy pôsobiť na misiách v Bolívii, je tomu otvorený. Chcem sa tiež poďakovať, že tu môže byť kňaz Ján. Je to pre mňa svedectvo a nádej pre ďalšie dni misií. Ďakujem za Vašu zaangażovanosť o misie v Bolívii.

EL VACERO

Viackrát ste si mohli v časopise prečítať o tom, ako indiáni v Chiquitanii žijú z poľnohospodárstva. To však nie je jediný spôsob obživy. Dnes si môžete rozšíriť pohľad o ďalší.

Pôvodné chiquitanské kmene žili nomádkym spôsobom, neustále sa premiestňovali za účelom lovu divej zveri. Evanjelizácia nemohla byť systematická, a tak napredovala len pomaly. Preto zaviedli jezuiti medzi indiánmi chov hovädzieho dobytku, ktorý ich usadil.

V začiatkoch, sa mäso rozdeľovalo všetkým bez rozdielu, čo viedlo k lenivosti a neochote plniť si svoje povinnosti. Neskôr, preto zaviedli systém zásluhovosti, ktorý spočíval v množstve a kvalite poskytnutej práce v prospech celej komunity.

Mäso bolo vyhradené na osobitné príležitosti, keď sa pre dažde nedalo loviť, alebo pre iné práce nebolo čas na lov. Jezuiti zabráňovali prílišnému požívaniu hovädzieho mäsa aj z dôvodu, že spôsobovalo zažívacie problémy.

Systém prerozdeľovania ostal medzi indiánmi dodnes. Začiatkom augusta ma pozvali na slávenie svätej omše na sviatok svätého Vavrinca a požehnanie dobytku do komunity Macanaté. Príležitosť som využil k návšteve ďalších šiestich komunít, kde som mal stretnutie s lídrami, počas ktorého sme dohadovali

pastoráciu v nových komunitách a odpustové sväte omše.

Príroda sa pomaly lúčila so zimným obdobím, po chladnej noci sa náhle oteplilo. V rieke bolo vidieť množstvo rýb, na viacerých miestach bolo počuť škrekot papagájov a keď som sa pozorne zahľadel, na jednom strome ich sedelo aj dvanásť. Pri vjazde do komunity Regreso sa v lagúne vyhrieval krokodíl, ktorý sa decentne odplavil, keď som ho začal fotiť. Neďaleko sa pásli kone a kravy. Keď som si šiel rozložiť stan, hneď som mal deviatich malých pomocníkov. Večer pristúpili k sviatosti zmierenia všetci v komunite a svätou omšou sme ukončili predvečer sviatku.

Pri raňajkách ma usadili na stoličku, ktorú domáci vyčalúnil z tigrej kože. Hovoril, že konečne ulovil tigra, ktorý im kradol voľne sa pasúce prasatá. Pochválil sa, že z tigrích zubov sa chystá urobiť manželke náušnice. Po raňajkách prišla na rad svätá omša, pri ktorej sme si pripomenuli mučenícku smrť svätého Vavrinca na rozpálenom rošte. Nasledoval významný bod programu, požehnanie stáda kráv.

Všetci sa postavili okolo ohrady s ostnatým drôtom, otvorili vráta a povedali, aby som vstúpil do ohrady. Vidieť som, že gesto je pre nich veľké, akoby ma púšťali prvého do vychýrenej reštaurácie. Krátko na to vstúpil aj predseda spolku, podpredseda, pokladník a jeden z deviatich pastierov kráv (el vacero - kovboj),

ktorý mal v tomto týždni službu. Počúvali sme slová z knihy Genesis, ako Boh všetko stvoril pre človeka a ustanovil ho za správcu. Záleží od človeka, ako si bude počínať. Po slávnostnom požehnaní sme sa vydali rôznymi smermi. Ženy šli pripraviť mäso na servírovanie, muži pripravili oheň a rozhorúčili železo na značkovanie kráv.

Ja som sa medzitým porozprával s lídrom a pýtal sa ho, ako v ich komunite začal a funguje chov dobytka. Keď sa dozvedeli o projekte „Pro tierra“, ktorý ponúkal sľubný začiatok chovu dobytka v komunitách, neváhali a pripravili všetko potrebné. Ohradu pre kravy s dostatočným porastom trávy, zdroj vody a soľ. Po príchode schvaľovacej komisie im bolo pridelených tridsaťosem kráv a jeden býk.

Starostlivosť o kravy si rozdelilo deväť rodín. Každý týždeň ich má na starosti jedna rodina. Po roku starostlivosti má každá rodina právo na jednu kravu. Líder, ktorý sa zhodou okolností tiež volá Vavrínek (Lorenzo) si pasenie kráv

pochvaľoval, ak vie, že sú ich, ba že jedna z nich patrí priamo jeho rodine. Ak v komunite niečo potrebujú, zasadne rada, schvália predaj mladých býčkov a majú peniaze na nové ohradenia, alebo vakcíny pre kravy. Tiež sa nemusia strachovať, že nebude mať na olej, cukor, alebo mydlo. V prípade osláv komunity sa zabije jedna, či dve kravy. Bol som prekvapený, že o mlieko a syr nemá nik z komunity záujem, chov je zameraný iba na predaj a na konzumáciu mäsa.

Lorenzo sa pri konci rozhovoru zamyslel a po chvíli s pokojom a rozhodnosťou na tvári povedal: „Ja hovorím mladým, aby nešli do mesta. Tam budú musieť pracovať pre pánov. Tí ich budú často napomínať, že nechodia do práce na čas a čo vyprodukurujú,

všetko nechajú svojim pánom. Tu (v komunite) je všetko naše. Robíme na svojom a kedy chceme.“

Podľakoval som sa mu, že mi úprimne porozprával o veciach ako ich vidí on, ochutnal prvý kus mäsa a šiel sa pozeráť na značkovanie kráv. Jedna partia ich vŕhala do úzkeho prechodu, kde ich značkovala dvojica chlapov rozhorúčenými železnými iniciálmi komunity. Tretia partia ich vypúšťala von. Po spoločnej fotke nadišiel čas na návrat.

Cestou som premýšľal nad tým, že som mal možnosť dotknúť sa starého sveta, v ktorom žili indiáni v spoločenstvách formovaných jezuitmi. Sveta, ktorý ich neuväznil v pralese, ale pomohol im prežiť bez potrieb vyspelého sveta.

Indiánsky jazyk Chiquitos

7

Keď apoštol Pavol písal prvý list Korintanom, hovoril o povolání hlásať evanjelium všetkým národom. K tomu prispôbil úplne svoj život. „Pre Židov som sa stal akoby Židom, aby som získal Židov“ (1 Kor 9, 20). Za nevyhnutné pokladal byť v pozícii ľudí, ktorým ohlasoval evanjelium. Na vec mal triezvy pohľad. Napísal: „Pre všetkých som sa stal všetkým, aby som zachránil aspoň niektorých“ (1 Kor 9, 22).

Hoci misionár ide do sveta s túžbou spoznať novú kultúru, podvedome koná na základe

svojej kultúry. Má predstavu ako má fungovať každodenný život v rodine, Cirkvi, v práci. Ak dokáže pracovať tak, aby neudusil pôvodnú kultúru, ale vniesol do nej princípy evanjelia, zachová rôznorodosť i Boží poriadok v spoločnosti.

Po príchode jezuitov do Chiquitánie, upriamili misionári svoju pozornosť na štúdium domorodých jazykov. Chceli komunikovať čím skôr bez tlmočníkov, nakoľko koncil v Lime v roku 1567 neumožňoval používať tlmočníkov pri spovedi. V roku 1603 generálny prepoš, páter Claudio Aquaviva znova pripomenul túto skutočnosť. Preto misionári, po príchode na

nové územie najskôr študovali indiánske jazyky a až po ich zvládnutí boli vysvätení za kňazov.

Po vytvorení redukcií vybrali ako spoločný jazyk „chiquitos“, nakoľko ním hovorilo najväčšie množstvo ľudí.

Dopĺňali ho španielskymi a latinskými slovami, ak šlo o nepoznané pojmy či abstraktné významy. Jazyk sa šíril prostredníctvom liturgie, kázni i katechéz. Jeho nevýhodou bol fakt, že v podstate sú to dva paralelné jazyky, pre mužov a ženy, pričom každé pohlavie používa svoj vlastný slovník a vlastnú formu vyjadrovania. Liturgickým jazykom sa stala prirodzene mužská forma

pol storočí sa v mestečkách Chiquitanie rozpráva skoro výhradne po španielsky. Jazyk chiquitos ostal živý len pre starších.

Po roku 2000 františkánsky kňaz Jesús Galeote Tormo pôsobiaci v komunite San Antonio de Lomerio vynaložil veľa síl na záchranu pôvodného jazyka chiquitos a kultúry indiánov. Spolu s dvoma indiánmi Ignaciom Chuvé a José Mengarí sa pustili do predkladu Nového zákona a prípravy knihy modlitieb pre rodinu v španielčine aj v jazyku chiquitos.

Kniha bola vydaná v roku 2004 a spolu s Bibliou distribuovaná do komunít na

bohoslužbách. Pred pár rokmi sa začala robiť väčšia propagácia jazyka chiquitos, začali sa ho učiť deti v školách. V súčasnosti starší ľudia hovoria chiquitos, ale nevedia písať, a tak im vydané knihy nepomôžu. Stredná generácia chiquitos nerozumie. Mládež a deti majú základy v škole, ale aktívne nerozprávajú. Svetlou výnimkou je spomínaná komunita San Antonio de Lomerio, kde sa polovica ľudí dorozumieva denne v jazyku chiquitos.

Silnú propagandu majú deti aj v miestnej škole, kde chodia povinne denne v rovnošate, ktorú tvorí chiquitanský kroj. Ďalším povzbudivým príkladom je susedná farnosť San Javier, kde začali výraznejšie s piesňami a hudobným doprovodom svätých omší v štýle chiquitos.

vyjadrovania. Jednotný jazyk napomáhal dialógu medzi kmeňmi a rozvinutiu spoločnosti.

Pri rozprávaní so staršími indiánmi som sa dozvedel, že napriek prieniku španielčiny, pôvodným jazykom chiquitos hovorili všetci ľudia plynule do roku 1950. Potom prišla reforma presadiť viac španielčinu, aby deti v škole čím skôr napredovali. Následkom toho bolo, že po

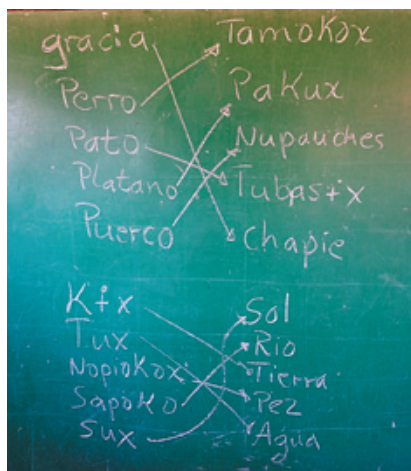
území Chiquitanie, aby slúžila lídrom komunít na slávenie Božieho slova, kňazom na slúženie svätej omše a rodinám pre náboženský život počas celého roka.

Reálne však situácia vyzerá tak, že deväťdesiat percent lídrov nepoužíva jazyk chiquitos pri

Túžbu pokračovať v zachovaní jazyka, ktorú začali jezuiti som pocítil aj vo farnosti Maria Auxiliadora, kde pôsobím. Región Chiquitos tvorí jednu tretinu územia Apoštolského Vikariátu Nuflo de Chávez. Spolu s kaplánom Tomášom sme sa skontaktovali s bohoslovcom Santiagom, ktorého uvidia

Ignacio a José tvorili knihu v jazyku chiquitos a poprosili ho o pár stretnutí, ktoré by nám pomohli odštartovať slúženie svätých omší vo farskom kostole v indiánskom jazyku chiquitos.

Jazyk má niektoré hlásky, ktoré slovenčina neobsahuje, a v kombinácii s intonáciou v slove je potrebné veľa cviku na správnu výslovnosť. Samozrejme, ľahšie to bolo s piesňami. Rozhodli sme sa, že každú druhú nedeľu v mesiaci

bude vo farskom kostole omša v jazyku chiquitos.

Naše odhodlanie s radosťou ale i obavami prijala farská rada, ktorej sme to predniesli. S radosťou, že kostol zažiarí farebnými krojmi a indiánskymi piesňami. Obavami, pretože niektorí sa za jazyk chiquitos hanbia, berú ho ako menejcenný, ako prejav chudobných a negramotných. Napriek tomu sme sa na prvú svätú omšu pripravili, cvičili s ľuďmi odpovede i piesne.

Na sv. omšu prišlo v druhú septembrovú nedeľu oveľa viac ľudí. Zvlášť zo staršej generácie. Na nejednej tvári bolo vidieť, ako sa pomaly rozjasňuje, či priam omladzuje. Po svätej omši ostali pred kostolom a zanietene rozprávali o tom, čo prežívali

počas omše. Samozrejme, že svätá omša je vždy pre všetkých, ale zvykli sme si na sväté omše za účasti detí, za účasti mládeže, birmovancov. Svätá omša v jazyku chiquitos oslovila však všetky generácie, osobne staršiu. Otvorila novú dimenziu prístupu k ľuďom. Kostol, Boží dom sa stal ich domovom, domovom ich predkov, ktorí hovorili v jazyku chiquitos.

Po svätej omši som povedal, že očakávam v najbližšom čase návštevu indiánov, potomkov Inkov, ktorí hovoria v jazyku quechua a do oblasti Chiquitanie prichádzajú v poslednom období

v hojnom počte. Ak budeme slúžiť v Concepción svätej omše v quechua, určite si o tom raz prečítate článok. Zatiaľ sa lúčim slovami, ktorými začíname deň: Bae Tupax, aiyaihu nisar. Tari tyone achampienka aemo (Pane, otvor moje pery. A moje ústa budú ohlasovať tvoju slávu.)

174

KILOMETROV

Dva dni pred misijnou nedeľou sme s kaplánom Tomášom a rehoľnými sestrami Selinn a Marisohwa navštívili jednu komunitu na hranici našej farnosti. Pre nich to bola nová skúsenosť. Preto som poprosil Tomáša, aby sa s ňou podelil.

Stosedemdesiatštyri kilometrov od Concepción je miesto, ktoré veľmi potrebuje Boha. Integración, jedna z našich komunít. Štyri hodiny cesty jedným smerom. Vybrali sme sa

šestnásť rokov. Málokto z detí je pokrstený. Pojmy ako „svätá omša, krst, kňaz“ im nič nehovoria. Deväťdesiat percent z nich hovorí v jazyku quechua, niektorí i v jazyku aimara.

V multifunkčnom prístrešku sme vyspovedali dve deti, ktoré prijali pred časom prijímanie a príchádzali sa do Integración. Počas svätej omše som im hovoril o zmysle nášho života a spásy.

tam v piatok a na mieste sme boli o desiate ráno.

Najskôr sme sa chceli stretnúť s učiteľmi, mladými a deťmi. V škole ich je stopäťdesiat. Navštívili sme všetky triedy. Najstarší majú

Po sv. omši sme rozložili stany a navštívili rodinu, ktorá nás pozvala na obed. Potom sme sa opýtali Karmela, lídra komunity, koľko žije v Integración katolíkov. Povedal, že katolíkov je zopár, ale kresťanov je veľa! V komunite sú

už štyri rôzne sekty, ktoré majú stretnutia aj štyrikrát v týždni. Práve oni naučili ľudí, že katolíci nie sú kresťania.

So sprievodcom, ktorý tvorili deti a Karmelo sme navštívili všetkých katolíkov. Bolo ich do dvadsať. Sú to ľudia z hôr. Tvrdí. Väčšina sa na nás ani nepozerala, keď sme sa s nimi pokúšali komunikovať. V každej rodine sme sa modlili a požehnali ich príbytky. Niektoré domy mali aj poschodie. Videli sme aj tri „obchody“. Karmelo nám ukázal pri ceste niekoľko pníkov a vysvetlil, že tam je jediné miesto v komunite, kde je signál na telefón. Následne sme sa šli pozrieť na pozemok, kde by sme chceli v budúcnosti stavať kostol. Momentálne tam doslova

nič okrem kriakov nie je. No čo, opäť si treba vykasat rukávy a pustiť sa do práce.

Následne sme sa stretli s rodičmi a krstnými rodičmi, ktorí prosili o krst svojich detí a strávili spolu čas pri katechéze. Rehoľné sestry v tom čase viedli biblické stretnutie pre deti a dospelých. Všetky stretnutia vyústili do spoločnej modlitby ruženca. Rehoľné sestry pripravili kórejskú večeru a do noci sme rozprávali o všetkých potrebách komunity.

Nastávajúci deň sme slúžili svätú omšu ráno o ôsmej. Dobré, že boli krsty, lebo inak by asi skoro nik neprišiel.

Pred omšou sme vyspovedali ešte dve osoby. Počas omše sa pomaly schádzali ľudia a hlasno rozprávali. Iní priniesli reproduktory a pripravovali

káble na stretnutie, ktoré bolo plánované po omši.

Pred ukončením slúženia svätej omše sme sa opýtali

Karmela, ktorý spájal káble, či chce povedať pár slov, aspoň na záver, keď nebol na začiatku. Odpovedal stroho, že

„nie“. Mimochodom bol jedným z tých, ktorí odmietli požehnanie svojho domu. Pomyslel som si: „Kto sa ku mne prizná pred ľuďmi, k tomu sa aj ja priznám

pred svojím Otcom v nebi“ (Mt 10, 32). Bez jediného „ďakujem“ sme požehnali všetkým, zbalili sa a vydali na cestu.

Pokúsili sme sa dostať naprieč pralesom cestou, o ktorej nám ľudia vraveli, že niekedy je prejazdná. Najkritickejšie boli miesta s mostami. Počas cesty neboli žiadne usadlosti, cesta bola úzka a zarastená kríkmi. Bolo nám jasné, prečo tu veľa

ľudí nechodí. V prípade poruchy sa niet kde obrátiť o pomoc. Zrejme sme šli tou cestou prvý a posledný krát.

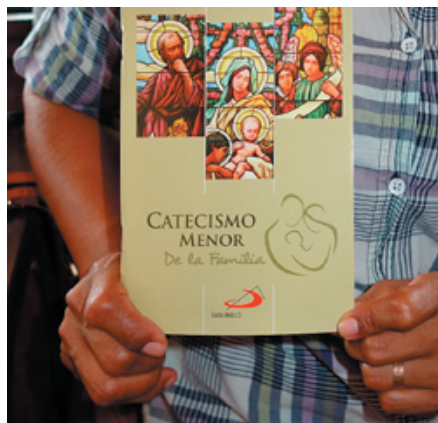
Práce je veľa, hľadáme spôsoby ako pracovať viac a lepšie, ale pri veľkom množstve vzdialených komunít sa nedá pracovať ideálne. Zišli by sa ďalší misionári, ktorí by boli ochotní zanieŕť evanjelium na kraj sveta. Misionári, ktorí by začali prácu od nuly. Ďakujem Vám za každú podporu i modlitby za nás. Pozdravujem Vás a cez všetko s optimizmom pozerám pred seba.

Kaplán Tomáš

Pastorácia RODÍN

Seminaristi Litwin, Grucha a Geograf, mi priviezli z Poľska ikonu Svätej rodiny, ktorú som dostal od lekárky Gabrysi. S ikonou každú sobotu chodím po domoch našej farnosti a navštevujem rodiny. Niekoľko osôb ma pri tom sprevádza pravidelne.

V dome sa zídu domáci i susedi a spoločne sa modlíme svätý ruženec. Potom je katechéza na pokračovanie. Každý má v ruke katechizmus pre rodiny a z neho vysvetľujem bod po bode učenie Cirkvi. Následne sa všetci vyjadrujú k tomu, ako sa učenie dotýka života ich rodín. Nakoniec požehnám dom svätenou vodou a modlím sa

za pokoj v ich rodine. Niekedy pripravia domáci občerstvenie. Po ňom sa už balím a rozveziem ľudí domov, nakoľko sa stmieva. Také máme sobotné večery v rodinách.

A viete čo? Je zaujímavé, ako sa ľudia dokážu rozhovoriť a deliť o svoju vieru, ale aj o svoje pochybnosti. Viem, že ide o misijnú oblasť, kde treba ľudí učiť ako sa modliť, ale učiť sa môžem aj ja od nich.

Pri jednej návšteve muž hovoril, ako vstával ráno o pol piatej, staral sa o kravy, sám šiel pešo pralesom na vzdialené pole, kde býval jeho otec. Báľ sa divočiny, tmy, zvierat a potom uvidel pred domom otca čítať Bibliu. Keď sa stretli, hodiny sa rozprávali o Bohu a živote. To

sú silné momenty, rešpekt. Ozaj dobrý čas.

Keď sme hovorili, že manželstvo vyhradil Boh pre muža a ženu, títo jednoduchí ľudia nepotrebovali žiadne dlhé argumenty. Jeden muž mi povedal: „veď to my dobre vieme, že deti dokážu splodiť iba muž a žena, iné neprichádza do úvahy.“ Prekvapilo ma, keď

otvoril Bibliu a hneď mi ukazoval miesto v knihe Genezis. Pochválil som ho, že sa vyzná. On hrdo poznamenal, že ako hlava rodiny viackrát poučá o správnosti života. Bolo úsmevné, ako sa jeho žena ohradila. „Hej, poučáš nás, ale hlavne, keď si vypiješ.“ Aspoň sme sa zasmiali.

Pred časom Všetkých verných zosnulých hovorili o strachu zo

smrti i jeho prekonaní a upriamení pohľadu na nebo.

Určite celú farnosť nepochodím, pretože má niekoľko tisíc obyvateľov, ale

s rodinami treba začať stretnutia po domoch tak, ako apoštoli s ľuďmi lámali chlieb v ich domoch.

Ako vraví pápež František, „treba vstať z gauča“. Zbaliť do kapsy Bibliu, ružence, katechizmy, knihu s modlitbou posvätenia domu, ikonu Svätej rodiny, štólu, cukríky pre deti a hýbať sa, hľadať tých, ktorí sa stratili, alebo tých, ktorí sa ešte nenašli. On vie o všetkých a hľadá všetkých.

Kaplán Tomáš

PLAVČÍK V PRÍSTAVE

Pamätáte si na článok „Plavčík na druhom brehu“ z čísla 6/2016? Spoznali ste v ňom kňaza Piotra Lewandowského z Poľska, ktorý prišiel na misie do Bolívie. Počas dvoch rokov pôsobenia, pracoval okrem Concepción aj v ďalších dvoch farnostiach, San Ramón a San Julián.

Farnosť San Julián sa nachádza na Území nížin. Pri ostatnom stretnutí sme sa rozprávali o náročnostiach kladených na misionára v tejto časti Vikariátu a veľkému rozdielu oproti práci v Chiquitánii. Potom šiel na dovolenku domov do Gliwic. Z Poľska sa vrátil nadšený, povzbudený do ďalšej práce a prekonávania nových prekážok, ktoré ho čakali v neľahkej farnosti. Vrátil sa

práve na slávnosť birmovania a tak dostal privítanie aj od otca biskupa Antonia.

Ak niekto prosil o pomoc, Piotr ho neodmietol. Tak to bolo aj v prípade, keď ho kňazi poprosili odviesť pokazené auto do mesta Santa Cruz. Cesta, ktorá trvá zvyčajne dve hodiny, sa predĺžila na osem hodín. Bol predvečer sviatku Všetkých svätých a Piotr sa vracal do farnosti San Julián na svätú omšu.

Asi v polovici cesty, v Cuatro Cañadas mu cestu skrížilo osobné auto, ktoré vychádzalo z bočnej ulice. Nárazu sa nepodarilo vyhnúť. Piotr, napriek veľkej strate krvi a zlomeninám, zavolał mobilným telefónom kňazovi Kazimirovi, ktorý bol momentálne v San Julián a upovedomil ho o nehode. Následne navštívil ambulanciu v Cuatro Cañadas, kde mu ošetrili ruku a nohu. So sanitkou mierili do nemocnice do Santa Cruz. Počas prevozu mal Piotr dvakrát zástavu srdca, ale zdravotníkom sa podarilo oživiť ho. V nemocnici mu

redemptorista Stanislaw udelil pomazanie chorých. Krátko nato omdlel. Lekár povedal, že jeho stav je kritický a má dve percentá na prežitie.

V tom čase sme už o situácii vedeli v celom Vikariáte a modlili sa za Piotra. Po večerách som vyložil Sviatosť Oltárnu a v tom prišla správa, že Piotr už odišiel do večnosti. Všetko sa odohralo tak rýchlo, že to bolo celé neuveriteľné. Ešte v ten deň Piotr kontaktoval nás kňazov, aby sme sa v nedeľu po sviatku Všetkých verných zosnulých stretli a strávili spoločný čas. Nestihli sme. Ktosi v reakcii na jeho odchod do večnosti povedal: „Piotr, stihol si prísť na oslavu Všetkých svätých“.

Na druhý deň sa za prítomnosti troch biskupov, viacerých kňazov a rehoľných sestier a ostatných veriacich konala v Santa Cruz svätá omša s rozlúčkou. Otec biskup Antonio v kázni pripomenul životný príbeh Piotra a nehodu, ktorú mal pred kňazskou vysviackou. Vtedy povedal: „Boh mi dal šancu žiť ďalej. Preto buď sa stanem svätým, alebo nikým.“ Potom sa rozhodol pre misie a na misiách aj ukončil svoju cestu. Ráno sa vyspovedal a večer pri ceste na svätú omšu po nehode umrel. Keď bol pred časom navštíviť v Poľsku Piotrových

rodičov, všimol si, že na stole mali položený kríž a ružence. Rodičia mu prezradili, že sa tam spoločne denne modlia za syna, ktorý je na misiách.

Pár dní neskôr slúžili za Piotra svätú omšu v dome smútku poľskí kňazi. Aj ja som sa pripojil. Otec biskup v závere vyjadril nádej a túžbu, aby sa Piotr v nebi osobitne prihovárал za Vikariát Nuflo de Chávez, v ktorom chýbajú kňazské a rehoľné povolania. Na prosbu Piotrovej rodiny boli telesné pozostatky prevezené do Poľska.

Nech je Piotrova vyliata krv obetou pre misie v Bolívii, ktorá dá silu novej evanjelizácii.

Ďakujem Piotrovi Lewandowskému za príklad kňazského života. Modlíme sa, aby sa tešil naveky v nebi s Bohom, pre ktorého žil a túžil sa stať svätým.

PRIATELIA

15

Keď som pred rokmi prišiel do Bolívie, spolu s duchovným otcom Pavlom Hucíkom sme sprevádzali kaplána Roberta Hoffa, ktorý nás zoznamoval so životom v pralesi. Ľudia nás prijali vrelo. Ich prejavy náklonnosti a priateľstva spočívali v spoločnom stolovaní.

Hoci sme jedli pre nich najvyberanejšie dobroty, ja som sa potom ocitol na pohotovosti. Asi poznáte ten pocit, keď si niekto z Vás na dovolenke pokazil žalúdok a tým aj ostatný čas plánovaného oddychu.

Priateľstvo rastie postupne. Aj ja som pri každej návšteve mohol okúsiť viac a viac dúškov tradičného nápoja, čiče. Najprv som nechápal, prečo pijú stále nápoj z kukurice, ak majú plný prales ovocia. V horúčave

ovocné šťavy nevydržia dlho. Preto varia kukuricu a nápoj z nej skladujú v hlinených nádobách. Pijú ju deti od mala, mladí po príchode domov zamieria hneď ku kamennej

nádobe. Je posilou pracujúcich na poli. Prijatť pohár čiče tiež znamená zdieľať spoločne život, patriť do komunity.

Blíži sa koniec roka a ja Vám, drahí čitatelia chcem poďakovať za Vašu priazeň pre misie v Bolívii. Každá modlitba, obeta i finančný príspevok bol pomyselným pohárom posilujúceho nápoja, ktorým ste nám prejavovali, že všetci patríme

do jedného spoločenstva, Cirkvi a vzájomne si pomáhame.

Chcem Vás ubezpečiť, že aj my spoločne s veriacimi myslíme na Vás pri svätých omšiach, modlitbe ruženca a denných obetách. Každý rok sa snažím aj zhmotniť poďakovanie a poslať Vám nejaký darček. Nie, nebojte sa, čiča to nebude.

Do každej rodiny prijmite prosím náramok priateľstva, vyrobený v Bolívii. Budem ho distribuovať prostredníctvom farských úradov alebo dobrovoľníkov. Nech sú pre Vás znamením, že Ježiš si nás všetkých pritiahol putami lásky a previazal nás vzájomnou pomocou. Ďakujeme!

Pomazanie chorých

Formácia lídrov

FOTOGALÉRIA

Sobáš v Palmarito

Farský deň rodiny

Sestra Sára v Titagallo

Divadlo o sv. Františkovi

Rozlúčka so sestrou Klárou

Festival tancov

Milí priatelia! Ak by ste vnímali, že chcete podporiť misijnú činnosť, pastoračiu alebo chudobných vo farnosti Concepción, môžete tak urobiť prostredníctvom bankového účtu: IBAN SK0809000000000522512863.